СПИСАСЯ МНОЮ МНОГОГРІШНИМ, ІЛІЄЮ ТУРЧИНОВСЬКИМ, СВЯЩЕНИКОМ І НАМІСНИКОМ БЕРЕЗАНСЬКИМ, ЖИТІЄ І СТРАДАНІЄ СВОЄ В ПАМ’ЯТЬ ДІТЯМ СВОЇМ, І ВНУКАМ, І ВСЬОМУ ПОТОМСТВУ

Аз многогрішний Ілія рожден от благочестивих родителей, в городку Березні в 1695 року, іюля 20 дня, от отця Михаїла, сотника березанського, і матки Анни Садковськовні; воспитан во благом наказанії. Приспівшу возрасту моєму, вдаша мя родителіє мої книжному ученію при церкві святоуспенській березанській, за священика і намісника тоєй церкві Павла, і к дяку Іоанну Кудинському, где я обучился граматики, часловця і псалтирі; і когда в больший возраст достигшу ми, отець мой, отходя в поход воєнний, в 1709 году, в Польшу (где і в Ляховичах полк увесь переяславський із полковником Мировичем шведи чрез зміну гетьмана Мазепи взято), мні приказал править господарством; когда же отець мой з походу зпод Ляхович, от шведських рук сохранен, сам єдин (а сотня вся там з полком пропала) пришол в дом, много мні укоризни, з накладом немалих ран, за непорядок домовий наложил; чего я в младих літах не могл розуміть.

От того времені стал я сожаліть о науці своєй, якую за господарством позабил і, оставля отця і матку, отийшол 1710 года із Березні по школам волочитись. І шедши малий путь, достиг града Чернігова і тамо при церкві Воздвиженія господня малоє время поживши, отийшол в сотню в село Синявку, где через год живши, там, при церкві Покровській, обучился книжного чтенія і пінія, ібо хоча й трудился через три года в богоспасаємом граді Кієві в монастирі Святомихайловськом при ігумені Іоаникії Сенютовичу і при намісніку Варсонуфії і уставнику Гедеоні, за канархистру лівого кліроса, та й то єще на кошті одного ігумена і до школ латинських почав був, за ректора Прокоповича, а подпрофесора Загурського, ходить; от якого ученія, за отсутствієм отця моєго у войсько против шведа под Стародуб, где в 1708 года король шведський в Стародубі і вся армія єго зимовала, маткою моєю з Кієва взят і за домашнею суєтою всего позабув. І в той Синявці обучившись, в сотника тамошнего Мандрики за писаря

дворового був і сина єго Петра псалтирі обучал. І оттоль для повиданія боліє світа і ученія пойшл з двома молодиками большими, Семеном і Іваном, в Литовськоє княженіє во королевський град Могилев. І шедши многим путем, пущею, дній два без людей, якіє молодики, видя в мене деньги і одіяніє не ветхоє і уже надходящу вечеру, устремишася на мя не человічесько, но аки звіріє, хотя мене убить. Єдин тайно немалим древом хотіл мене у главу уязвить, но божіїм защищенієм і матері святой єго защищен я от глави, но по книжках, якіє на правом плечі мною несені були, ударил, от которого я бою упал о землю; і тамо мя лежащого розділи із одіянія і деньги, якіє при мні були, із одіянієм побрали. І чиняху, стоя надо мною, зваду: єдин Іоанн желаєт мене убить у смерть і заволокти з дороги внутр пущі, а другий, Симеон, якоби милосердуя о мні, совіт подал звести мя далечайше з путі, і нага к древу прив’язать на сніденіє комарам іли звірям; но божією силою і заступленієм моєй помощниці матері божей, ощутяся акиби от сна, не чувствуя і мало болізні, зхватясь в єдной кошулі, ялся бігу обратно путем тим, отколь і шествовали. І біжа з немалим риданієм, молил матір божію, да ізбавить мене от тих лютих Діоклетіянов, і голосно кричал о рятунок; то оніє убійці, біжа за мною, аки звіріє за агнцем, немалий путь; і яко оніє тілом толсти, к тому же і п’яні, не могли постигти і кричали голосно, даби я остановился, із немалою клятвою крестним знаменієм утверждая не убить мене, но іти купно к Могилеву, з обіщанієм мні все плаття возвратить. Якой я от них клятві яв віру, оградил себе крестним знаменієм і, прочитав "Богородице діво, радуйся" і возложася на помощ і заступленіє матері божієй, пришол до оних. Якіє оба яша мя в руці і о землю вдариша, скрежетаху на мя зуби своїми і связаша ми руці і нозі, покушахуся нести мя внутр пустині і тамо мя смерті предать. Видя я остатноє своє окончаніє і лютую смерть, лежа, сказивал оним: "Та коли клятва ваша і крестноє знаменіє в правді остаєтся, усумнітесь і убойтесь бога. За что ви мене желаєте убить? І самі за убійство не ізбігнете лютійшей муки і здісь, і на втором пришествії. А буде желаєте денег і плаття моєго, я вам вовся дарую і нікому сей тайни не явлю". То оніє, польстившись деньгам і устрашай мя убійством, єжелі би кому об’явил, розв’язали ми руці і нозі і отдаша мні одіяніє і книжки з торбою, якіє от строгого вдару вполдощечки поламались, а деньги, рублей десять, к

себі взяли. І тако із оними злосниками яхомся в путь свой. І дойшли ночу до села, к границі польськой, маєтності Печерського монастиря, зовемого Попова Гора. В якой жиючий городничий єромонах Феодосій, усмотря мене в церкві в пінію і чтенію іскусна, сказал дяку того села, чтоби мя принял до половини дяковськой: і потому мя і принято. Чему я и рад був ізбить своїх врагов; но они, когда очувствовали моє от них отлученіє, весьма опечалились і скрежеща на мя зубами, пожелали там буть, но дяк той школи не допустил і, пошедши до городничого, об’явил, а я з оними много водился і тим часом служителі нашедши, отняли мя і оних із школи вигнали. Но оніє, умисля на мя злоковарніє вимисли, пішли до сотника конпанійського, которий на тот час в том селі Поповой Горі стояли на квартирах і полк Чаусников, і об’явили, якоби я от них от села Синявки уговорился, єжелі доведуть мене до Могилева, там би оним покупить по парі суконь; да і єще сказивали ложно, что де он, із нами ідучи, немаліє обиди дячкам поділал по школам, і як котрий єго дяк не приймет по єго нраву, то розками без пощади обіб’єт ноччу і пойдет, а у іних книжки позабирал, і тако нам обратно іти невозможно; якіє де книжки і деньги і нині в него іміються. То оний сотник, на тот час будучий в корчмі з своїми козаками, прислал п’яти конпанійцов, і оніє, взяв мене насильне із школи і приведше пред сотника, і плаття і книжки позабирали. Оній же сотник, не іспрося мя, от якой страни і коєго рода, но повеліл ізняти із мене кунтуш і кафтан і отдал моїм зломишленникам, а книжки шинкарці отдал за цебер меду, ібо не худіє книжки були. І осталіє деньги, якіє от тих десяти рублей остались, что оним я злочинцям отдал, єще два рубля оніє от мене одібрали, где я тілько в єдиной рубашці стоя пред ними в немалом риданії слези іспущал; і прочії мої ручники, хусти, кошулі, пояси на пропой шинкарці вручили. Но я, стоя, серцем ко господу богу і матері божой, возводя очеса свої, молился тайно, прося ізбавленія от такой напасті і розоренія і воспоминая свой отход от отця і матки тайний. І уже сотник, і козаки, і мої враги Семен і Іван, за мої книжки і прочеє накупленного меду напившись, приказали співать пред собою із оними моїми врагами; то і мене принуждали; єднак я, хоча й і покушался співать, но за обліянієм сліз не мог і гласу отвести. Гді мені оний сотник приказал у дві колоди древ’яніє ноги забить: який крик і шум єдин атаман конпанійський, лежа

п’ян за піччу, ощутил і встал, сказуя: "Что де то у вас за шум і пініє?" Оний же сотник ответствовал на тоє єму, атаману: "Іди де за стол, да пий мед, нам де злодія сії молодики привели". Який атаман, уже не млад собою, сидя близ сотника, сказивал: "Где тот злодій?" То сотник повеліл мя з-под караула із сіней привести в двох колодах і в єдной кошулі. І приведоша мя пред того атамана, який много мене присмотревал у очі і спитуя: "От якой ти де страни? Чуть де ти мні не по знаку". То я з немалими слезами ответствовал: "Я полку переяславського, із городка Березані". І оний атаман сказивал: "Не ти ли Михайла Турчина, сотника, син?" То я от той радості мало із плачу не удавился і мало просил води напитись. І оний атаман стал сотнику і козакам говорить: "Ви де і самі всі в дому єго отця були і пили, і їли, когда шествіє було государя первого Петра Алексієвича в 710 году под Прут, і он де нас по повеленію отця своєго частовал і провіант, який нам із сотні належал, видавал на сутки і записовал; почему он, сотник, примітил мя, что тако єсть". І почал я подробне оному сотнику і атаману сказивать, что оніє мої злочинці із села Синявки добровольне зо мною пошли і что в путі от них мні приключалось, подробне розказал. І тогда он, сотник і атаман, повеліли клади із моїх ног розбить, да на моїх супостатов, Семена і Івана, наложить і до другого дня в немалом заключеніі содерживать. І совлекши мою рдежду со оних, мні отдали, і все імущество моє бідноє і деньги от них одібрали і что они були взяли, возвратили; что же цебер меду випили, з моїх денег заплатили; мене же он, сотник, взял на свою квартиру. Поутру же світающу он, сотник, всім атаманам сошедшимся, судили моїх клеветников і когда веліли бить без пощадінія, то оніє всему своєму злому ділу повинились: яких, єще приваливши бою, повеліли козакам із села за границю, за річку Сновку, во польськую область вигнать і там на границі немаліє рани наложить і, обідравши до кошуль, отпустить. Что і учинилось. Мене ж он, сотник, по совіту атаманов і козаків, принял за писаря (ібо оних писар во отлучці був в комісії польськой), где і квартиру мні опреділенно. Будучи же в него немалоє число в правленії писарськом, понудило мя первоє желаніє одійти в Польщу, в Могилев, для обученія язика латинського і провидінія по світу людського обхожденія. І упросил я сотника і атаманов конпанійських, чтоби мя отпустили, от яких і отпущен. За божією же помощію і божієй

матері, того ж времеиі прилучившемуся купцю з Могилева града Іоанну Роні, який із Стародуба везл желізо, і за упрошенієм моїм оного купця, взят і при возах єго дошед града Могилева, який стоїть над рікою Дніпром, і от него, Іоанна Роні, залічен в школу при церкві Святопокровськой на Подолі; гді і преозиміл. По весні упрошенієм того же Іоанна Роні принят до школ латинських язовитських; і там случалось ходить до церкви благочестивой Преображенія господня, где дом архієрейський при той церкві. І ходя на клірос, услишано от покойного архиєрея Сильвестра Четвертинського моє пініє, і к єму призван. Оний же єпископ іспросился: "Коєя віри, і от якой страни і жительства, і гді моє пребиваніє?" Оному єпископу явил я свою віру і жительство, якоє вишше сего написано і гді нині пребуваю. Оний же єпископ требовал мене з прошенієм, чтоби я в должность півческую к нему пристал, з обіщанієм награжденія, к чему я охотне іздался. І когда к чину півческому стал обучатись, то уже мене ксендзи до школ і не пустили, сказуя, что ти де сизматик, що у сизматиков жиєш. Но когда обучился чрез год і розсмотрив іскуство партесноє, то єдиного времені на світлоє воскресеніє на всенощной співаючи канон на хорах, реєнт, по єдиному єго на мене гонительству, что за єго п’янство уже був отдален от капелії, а мні поручено, якоби за невиход концерта за дишкантами, пхнул мя із хор чрез желізніє баляси. Где я із хор на дол летіл вишені у п’яти человік, і єжелі би не потрапил на женськіє глави, то би о камінь мармур розбился. І многим женам повреждени були глави, а єдиной старусі і вся глава сломилась, яка у три дні і умерла. Мене же господь і матір божія сохранила невредима. Он же, реєнт, убоясь, біжал із хор і поддался на римськую релігію, но немалим коварством з римськими півчими старался, як би мене увічить, к тому ж єще согласился із тими моїми врагами, Семеном і Іваном, кої пред сего мене желали убить, но їх з села Поповой Гори, бивши плетьми, вигнали за границю, а тепер в Могилеві в драгунський полк при замку записались, якіє посля вскорі православную церков викрали, і оних повішано.

Бігая того зла, по прошенію случившихся в Могилеві міщан із города Шклова, просился я от єпископа могилевського отпуску, об’явля єму своїх гонителей, який і отпустил мя з немалою жалостію. І з тими

купцями Іоанном Мазуровичем да Михайлом Кособуцьким, імія із собою двох півчих, пойшол я в город Шклов в монастир Благовіщенія господня, в яком монастирі ігумен Феодосій із братією приняли меня з охотою, з награжденієм за содержаніє півчих талярей десять битих, кромі дохода, ібо тот монастир імієт приход, — всі благочестивіє к тому монастирю склоняються, где і тот город стоїть над рікою Дніпром. І там я чрез четири года при том монастирі був реєнтом і от оних міщан, так і от ігумена іміл довольствіє. Но і там враг, іскатель мні зла і гоненія, завидя моєму добру, возста на мя. Прилучившіїся з Кієва два студенти, желали у Орші іли в Могилеві ходить до школ, но не приняті за тим, что благочестивіє. З ними я потрудился, і на світлоє воскресеніє виправили діалог з інтермедією. На який многолюдствіє благочестивих собралось і римлян, і самих єзовитов, і доменікан, і жидов. І всі тому удивлялись, яко там, в тих краях, той вещі не видали. Немалую себі римляне болізнь і безчестіє принявши, умислили, яко би мя вигнать із города Шклова: просили губернатора, чтоби мні на їх празники приходить в кляштор доменіканський до органов і з півчими своїми співать. Хоча й же і був присилок от губернатора, то я много отказивался, яко нам, благочестивим, в римський кляштор неприлично входить, да і правила святих отець возбраняють. Но і пачей оніє римляне опечалились і наславши єдной нощі в монастир на співарню, яко би нечаянно, з ліхтарнями, органіста з драгунами замковими, і начали бить всіх півчих і тих студентов, а мене з чулана витягши, безмилосердне били і шаблями рубили, где главу мою у двох вісцех до мозгу прорубали, і несли мене у Дніпр-ріку утопить. Но я, мало ощутився, просил оного органіста, яко он ісперва добр був ко мні, помилованія: який об’явил мні, что послан от замку убить мене і у Дніпр уволокти. Однак божія помощ і матер божія заступиста мя: случившієсь того града міщане їхали в городи з крамами і наїхав на тоє, отняли мене і мало в живих унесли у співарню і об’явили ігумену. От якого я порубанія много страдал і все своє імущество врачам роздал; но ничтоже не успіл би, єжелі би не єдина вдова, женщина Євдокія Мащиха, ізлічила: ібо оніє римляне, ощутивши, якіє врачі до мене ходять (яко там болієжидов не імієтся нікого), намовляли, чтоби мя умертвить. Когда ж я от той старухи уврачеван і стал по-прежнему співать, то ізвіщенно мні от добрих приятелей, что хотять мене, в нощі

напавши, ізв’язать і воскорі у Дніпр укинуть. Я, видя і там гоненіє і что уже укритись от папіштаков невозможно, а случилось таким же способом, в ночное время в єдном місцю того органісту самого застать в шинку, то там з своїми півчими також єму отреванжевал киями і шаблями, і забравши всіх півчих, дубом по ріці Дніпру пустился вниз.

О такой моєй тайні ігумен і міщане ізвісні були і много обо мні сожаліли, тілько что сила римськая, а на благочестіє гоненіє. І той нощі уплили миль десять. І припливши світом к городу, стоящему над Дніпром, Гомлю, там препочили дній два. І паки яшася плаванія. І от Гомля, когда там же судноє плаваніє возиміли, то в єдином місцю, припознясь, случаєм нагнали судно на древо, якоє в ріці от брега отвалилось, і там всі шість нас человік і судна вивернулись. І так само судно вниз Дніпра пошло, а імущество наше, якоє було, все затонуло, ми же храненієм божіїм за лози похватались, яко поблизу берега іміли плаваніє, — і много гласом немалим іскали рятунку. Где почувши рибалки наїхали нас і побрали у свої лодки. І тілько із тим остались платтєм, в яком випали із судна. І ними рибалками вивезені на брег, где і огнь от них розпален ради огрітія і обсушенія от води. І оттоль, преночевавши, в пущі пішим путем немалий час шедши, доспіли к Лоєву городку, а послі до Ріпок і там препочивши мало, дошли до города Чернігова, і тамо премедля яшася і паки в путь. Уже зо мною були четири тілько півчіє, а два в Чернігові к архієрею Родіону Жураковському пристали.

І дошедше до городка Седнєва, там задержан упрошенієм господина обозного генерального Якова Лизогуба при єго церкві остатись за дячка із содержанієм півчих. Видя я себе от потопленія і при мні будучих півчих весьма оскудних на одіваніє, принужден остатись. В оном Седнєві жил я чрез год: і мало приодівшись, оттоль отийшол, поблагодаря, і оставил при господину єще двох півчих, а зо мною єдин хлопець Іоанн. І шедши дній немало, достиг до своєго пристанища отческого і застал єще в живих отця і матку, і всіх братій і сестер, і діда своєго Стефана (який уже живши купно з нами літ сто і тридцать і умре). В дому мало поживши, принят в півчіє в кафедру переяславськую

к преосвященному Кирилу Шумлянському за реєнта. І тамо год вижившн, ізволенієм божіїм і за благословенієм родителей своїх, в 1718 году женился, февраля остатніх чисел, на дочері бувшого сотника березанського Михайла Пилипенка, Анастасії.

По отході, того ж года марта первих чисел, отцеві моєму в поход царичанський за обозного полкового, на тот час будучему гетьманом наказним господину Сулимі Іоанну, хорунжому генеральному, то я в небитность отця моєго, по умертвії намісника березанського, Андрея Покори, тим же архієреєм Шумлянським за заслуги мої півческії, в 1718 году в ноябрі 3-м числі, в городку Березані до храму Успенія богоматері в священика рукоположен. Єще в тую пору в Березні єдна церков була, где со времені моєго проізвожденія много бід і гоненій от Забіловни Дмитращихи претерпіл невидаванієм презентов, но за виданієм от атамана Іоанна Зуя із козаками презента, принят я і рукоположен. Якая із ярості того же дня прислала до архієрея Шумлянського з письменним прошенієм, якоби я недостоїн священства, а недостоїнства ніякого не показала: то оное письмо Павло Гресько того ж дня ідучему архієрею із церкві, в якой я і рукоположен, подал. Якоє письмо архієрей, когда вшедши по обичаю в столовой розібоан з мантії, веліл при старшин! полковой, якіє в то время пригодились, писарю Савичу читать. І по вичитанню оного письма, призвавши оного Греська пред себе і сказивал: "Об’яви де панюй своюй, что она нехай знаєт хлопа, а єпископ попа; а когда не похощет єго, Турчиновського, в руку ціловать, то нехай где інде поцілуєт". І тако отправлен. І от того времені не малия от ней, Дмитращихи, і сина єї Василія, хоча й в тую пору і млад був, гоненіє і поруганіє претерпівал і во время моєго прихода, по обичаю, з молитвою і в празники з крестом, немалоє поруганіє і вигнаніє із дому єї принимал. А всегда, бувало, лестію мя хотяще уловить, призивая в дом свой, питієм ізнуряєт, чим би в словах уловить і обезчестить; но я, силою божескою і матері божі" єй, невредим отхожду. Видя оная Дмитращиха, что я не преодоліван состою, на єдину обиду якоби мою устроїла в 1719 году церков другую на Заріччі, з помоществова" нієм прихожан, святого архангела Михаїла, якая в год состроєна і освящена покойними протопопами Григорієм Максимовичем да Павлом Доброницьким. І стала

(Дмитращиха) до того прихода рефероватись, а вмісто єї дому дом отця моєго к моєму приходу опредїлен. К якой церкві придан священик Кирило; но оная Дмитращиха і тим священиком вознегодовавши, почала іскать духовних себі по своєй похоті: і во время святия четиредесятниці для ісповіді от'їхала в село Семеновку і там в священика Григорія ісповідалась, а до моєй Успенськой церкві прийшла, чтоби святих тайн сподобитись. Якую я видя пренебрегательку чина священичеського, послал пономаря Михайла, чтоби оная Дмитращиха з церкві виступила і їхала би туда причащатись, где ісповідалася, яка принуждена їхать в церков Михайловськую і там сподобилась святих тайн от Кирила-священика: ібо і указ от архієрея Шумлянського во всю єпархію був, чтоби священики не своїх прихожан не приймали на дух і пачей святих тайн не сподобляли. То от того времені і пачей немалою яростію наполнилась: начала гонить мене явно і тайно, насилая своїх подданих п'яних на мой дом, бранячи і на путі, і в церкві, а я все снисходительними вещми сохранялся. Єдиного же времені з ярості будучому в домі єя полковнику Василію Танському много непотребностей приключила мні наговоркою. Який, призвавши мя в дом єя пред себе, бранил, пориваясь бить мене; но я і оттоль безбідно, оправдая себе, отийшол. А уже когда син єї Василій, будучий в тоє время во училищах в Шленську і в Празі, виучась, от Праги в Петербург дойшол і там в архієрея Лопатинського учителем при домі єго стал; то уже я от оной Дмитращихи весьма був поруган і гоним, з похвалками стогнать мене от парафії із Березані. Когда же син єї пришед з Петербурга, то уже незносніє мні обиди і козакам стал приключать. А когда в 1740 году сотником березанським стал, то і тоже гоненіє на мя возстало: з немалим угроженієм козакам і мужикам приказивал, чтоби у мене ніхто не наймался роботать, хотя уморить мя гладом і хладом. На остаток того ж 1740 г. мої покупленніє гаї, поля, тако ж і в козаков неправедним слідствієм сотником бубновським Василієм Савичем, да крапивянским Михайлом Кандибою, да Капцевичем, канцеляристок), поотнимано і єму, сотнику Василію Дмитрашку, отдано. Но єще не утолясь на том, в 1746 году подал на меня доношеніє он, сотник Дмитрашко, єпископу Никодиму, якоби я усиловне от прихожан за вінчання і за сорокоуста брал і за неданіє єго матері причастія, і якоби я

многих бив, от якого бою і смерть приключилась, і сам за волками, і за зайцями, і медвідями їзжу і б’ю, і ловлю. По якому єго челом битті прислано з катедри слідственников: єрмонаха Євксентія до попа Петропавловського Гошкієвича, да канцеляристу Василя Козловського. Якіє за прибитієм своїм в Березань, оним сотником березанським Василем Дмитрашком подкуплені і неправедно людей, козаков і мужиков допрашивали без присяги. К тому же он, сотник, всіх устрашал боєм, єжелі би кто за мною правду говорил, да к тому же і от єпископа Никодима немалая посяжка була і того ради ні малійшого оправданія в слідствії от мене не принимано а болієнізачто, яко син мой Алексій, будучи в Петербурзі із Алексієм Малиновським, для свиданья з сином же моїм Андреєм, кой був в службі во тоє время в Петербурзі у Воронцова-графа, іспросили у членов синодальних архієпископа московського Платона Малиновського да архієпископа псковського Симона Тодорського письма к Никодиму, чтоби мя в обиду сотнику Дмитрашку не попускал. Який архієрей Никодим не только сотнику не возбранил, но сам, согласясь із сотником, гонителем був. І по окончанії слідствія, за поданієм єго, Дмитрашка, доношенія, чтоби до окончанія діла лишили мене священства і намісничества, того ж вище писанного года сентября 14 числа велено мні указом явитись для вислушанія діла в консисторію. Но когда я явился, то тоже сентября 19 дня велено всім священикам градським переяславським з причетниками в консисторію сходитись, а когда сойшлись, то при соборне, і при мні, і єму, Дмитрашку, приговорі лишили мене священства, і прихода, і намісничества вовся, і в кого взимал за вінчання і за сорокоустноє поминаніє, мні козакам і єго подданим деньги возвращать; за бигіє медвідя і волков і ловленія зайцо в заточеніє сослать на дванадцять неділь в зсилку, за неданіє же матері сотника Дмитрашка причастія уплатить дев’ятдесят і п’ять рублей безчестія. Все тоє за то, что я во время слідствія сказал: буди де консисторія праведно не осудить, то небесная консисторія праведно осудить, он архієрей приключил. А что я взяв був з канцелярії колодницю свою служебну, березанськую, і уже за тоє, по жалобі от єго, Дмитрашка, до Румянцева (який тогда гетьманством правил), Румянцев писал к архієрею Берлу, і за то я був штрафован, что взяв самоправне (колодницю) з цеп’ю, то і ще, по єго доносу сотника, якоби за тоє

(присуждено) дать мні плетей сто вдаров. Где і приказано воловикам держать мене; но я, не даясь держать, об’явил во консисторії: "Буди не видержу, то в тую пору держать". І так, скілько оніє мордерці били плетьми, я все читал: "Отче наш" да "Богородице діво", і тако божією помощію і матері божієй і малійшей болізни не ощущал. А когда я встал, то повеліно мене заковать в немаліє желіза і залютовать вовся, без замков, і в хлібню посадить, і там поліна рубать, і діжу місить, і всякоє послушаніє роботать. А посля того же сентября 29 в зсилку в монастир горський Золотоноський сослав в желізах з поддaним коробовським Василем Лепским, який за привоз в горку із плечей остатную з мене реверенду знял. І там я в чорной роботі три місяці в завідованії ігумена Дорофея Лебедевича в немалой нужді страдал, еднак божією силою і матері божій був подкріплен. З якой зсилки уже ноября 30 числа велено указом у желізах і паки в катедру представить; где за представленієм моїм подавал самому архієрею Никодиму доношеніє, чтоби мої, не принятії в слідствії, оправданія в консисторії принято і розсматривано було б, і мене помиловано б. Який архієрей оніє мої оправданіє і доношеніє, три дні держа в себе без поміти і без резолюції, мні чрез писаря Іринарха отдал; а когда уже декабря 10 розковали із желіз, приказали їхать в дом, чтоби матері сотниковой, якоби за безчестіє, так і козакам і мужикам за взятіє за вінчання і поминовенія, не виключая того, что вікарію, дячку, пономарю давано, все до остатка от мене би було награждено, і для того і послано ізо мною із катедри єромонаха Мелетія, да канцеляристу Василія Козловського. Якіє много принуждали мя, чтоби я матері єго, Дмитрашка, так козакам і мужикам уплатил; но я, видя оний в консисторії неправедний приговор, німало не повинился. Якіє і паки заковавши в желіза і положа на драбинчастий воз, приказали дячку Івану Даниленку та дячку Михайловському Григорію везти мене в катедру. Якіє когда попились в єго, Дмитрашка Василя, і ночію везя мя в Чирськоє, у великий ров із возом упали, і там самі остались п’яні, мене же лошаді, когда спужась, стали по ріллям ораним носить; но, я, видя...

Ілля ТУРЧИНОВСЬКИЙ

АВТОБІОГРАФІЯ

Вперше надруковано у вид.: Автобиография южнорусского священика 1-й половины XVIII ст. — "Киевская старина", 1885, т. XI, с. 321 — 332.

Турчиновський Ілля Михайлович — народився 20 липня 1695 р. в містечку Березані на Полтавщині в родині сотника. Вчився спочатку вдома, потім у Києво-Могилянській академії, мандрував по Україні, Білорусії, перепробував багато професій. У 1718 р. став священиком у рідному містечку. Своє "житіє і страданіє" описав у автобіографічному творі, який розгортає колоритну картину життя і побуту "мандрівних" студентів. Рукопис автобіографії Іллі Турчиновського повністю не зберігся. У передмові до публікації редакція журналу "Киевская старина" повідомляла, що за даними, одержаними від попереднього власника рукопису, який читав повний текст, Ілля Турчиновський був звільнений від суду, був відновлений на своїй посаді священика і після багатьох пригод помер у похилому віці, хоча й в іншій парафії.

Подається за першодруком.